

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, כ"ד סיון תשפ"ד

מסכת בבא בתרא ה' - י"א ♦ אהלות ט"ז, א' - ט"ז, ג'

גליון מס' 1310

השבוע בגליון

- ♦ קופת החזנים
- ♦ כיצד נתנו יהודי הגולה שוחד לשופטים הנכרים
- ♦ שאלת הדוכס קארל לודוויג
- ♦ נבואה נמסרה לשופטים ולקטנים - כיצד ומדוע?

- ♦ האם כל אדם חייב להיות גבאי צדקה?
- ♦ סגולה מיוחדת לגבאי צדקה

- ♦ זמן תשלום שכר כתיבת ספר
- ♦ אסור לסופר סת"ם להפסיק את עבודתו
- ♦ הסגולה השמורה לגבאי הצדקה בלבד
- ♦ שתי דרגות של שכר מצוות הצדקה

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

עד מאה ועשרים

תושביה היהודיים של ירושלים, עמדו לסיים את הכנותיהם לקראת שבת מלכתא. ממרחק נראה קצהו העליון של כדור אש אדום עומד לטבול ולהעלם במימי הים, כאילו רוצה גם הוא לטהר את גופו לקראת השבת הקדושה.

אותה שעה עושה הגאון הצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד צוק"ל את דרכו בין בתי היהודים, הרחובות מלאים ביהודים חבושים שטריימלך וביילדי ירושלים הנחפזים להקדים שלום לרבים הנערץ. בין קהל העוברים ושבים, חולף גם חכם ספרדי חבוש בתרבוש גבוה ובגלימה לבנה, ורבי יוסף חיים מברך את כולם בברכת שבת שלום נעימה ולבבית.

בני ירושלים כולם, אהובים ביותר על רבם. כאן, בעיר הקודש והמקדש, סמוך לשריד בית מקדשנו, מפכים להם חיים יהודיים בחינניות שאין דומה לה. אי אפשר שלא לאהוב אותם, שח הגאון למלווהו.

מפעם לפעם עוצר הרב את הילוכו, נכנס לחצר כל שהיא, שוהה דקות מספר וממשיך בדרכו. הנה, דופק הרב בעדינות על דלתו הפתוחה למחצה של חדרו של

דף ה/א הקובע זמן לחבירו ואמר לו פרעתוך בתוך זמני אינו נאמן

זמן תשלום שכר כתיבת ספר

בסוגייתנו אומר ריש לקיש, כי לווה שנתבע על ידי המלווה לפרוע הלוואה, אינו נאמן לטעון שפרעה עוד בטרם הגיע זמן הפירעון, משום שאין דרך בני אדם לפרוע הלוואה לפני המועד שנקבע לפירעונה, וכך נפסק להלכה ("שולחן ערוך" חו"מ סי' ע"ח סעי' א'). כך גם הדבר לגבי מזמין עבודה מבעל מקצוע, שאין המזמין נאמן לטעון ששילם את שכרו לפני סיום המלאכה, שהרי מועד התשלום הוא עם סיום המלאכה ולא לפני כן.

עם זאת, מבואר בסוגייתנו, כי במקרים מסויימים נאמן מזמין העבודה לטעון ששילם לפני סיום העבודה כולה, וכגון, הבונה כותל עבור חבירו, ותובע את בעל הבית ששילם לו עבור עבודה זו, נאמן בעל הבית לטעון ששילם עבור חלק מן הכותל (עי' רמ"א שם ועי' ש"ך, שלדעתו נאמן גם על התשלום כולו) עוד לפני סיום העבודה, משום שכל נדבך בכותל נחשב כחטיבה נפרדת, שבעל המלאכה עשוי לתבוע תשלום תמורתה גם אם טרם נסתיימה המלאכה כולה.

המרדכי בסוגייתנו דן לגבי אדם שנשכר לכתוב ספר המורכב ממספר פרקים, שיש לדון אם עבודתו על הספר המורכב מפרקים נחשבת כעבודה אחת, או שמא כל פרק ופרק נחשב כמלאכה בפני עצמה. החילוק המעשי הנובע משני צדדים אלו הוא, כאשר מזמין העבודה טוען שעוד באמצע המלאכה הוא שילם לעורך עבור מספר פרקים שכבר נכתבו. המרדכי הכריע (עי' רמ"א שם) שבעל הספר נאמן בטענתו, כפי שבסוגייתנו מבואר, שבעל הבית נאמן לטעון כי שילם לבונה הכותל לאחר סיום בניית מספר שורות, מפני שכל שורה נחשבת כחטיבה נפרדת במלאכה הכללית, כמו כן נאמן מזמין הספר לטעון ששילם עבור מספר קונטרסים עוד בטרם נשלמה המלאכה כולה.

לעילוי נשמת איש רב פעלים וישר דרך
 הר"ר **אברהם ארונספלד** ז"ל
 ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ז בסיון תש"ס **תנצב"ה**
 הונצח ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

זעילוי נשמת

מרת **אסתר איינהורן** ע"ה
 ב"ר דוד ז"ל
 נלב"ע כ"ג בסיון תש"ס
תנצב"ה
 הונצחה ע"י בנה ידידנו
 הר"ר **חיים נפתלי איינהורן** ומשפ' שיחיו - פ"ת

זעילוי נשמת

הר"ר **דוד גמזו** ז"ל
 בן ר' אלחנן זאב ז"ל נלב"ע ג' בתמוז
 ומרת **אסתר גמזו** ע"ה
 בת ר' פנחס ז"ל נלב"ע כ"ו בסיון
תנצב"ה
 הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **רבקה הירש** ע"ה
 ב"ר מנחם אריה ז"ל
 נלב"ע כ"ד בסיון תש"ס
תנצב"ה
 הונצחה ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

לעילוי נשמת מורנו הגה"ח
 רבי **שמואל צבי קובלסקי** זצ"ל
 בן הר"ר בנימין ז"ל נלב"ע כ"ג בסיון תשנ"ג
תנצב"ה

בביאור הכרעתו של המרדכי נחלקו בעל "קצות החושן" ובעל "נתיבות המשפט" (שם). לדעת ה"נתיבות", כל קונטרס נחשב כמלאכה נפרדת שאינה קשורה לקונטרסים האחרים, ולפיכך, נאמן בעל הבית לטעון ששילם את שכר הסופר עם סיום כל קונטרס, שהרי זהו זמן סיום המלאכה. לעומת זאת, לדעת ה"קצות", אין כל קונטרס נחשב כמלאכה בפני עצמה, אלא כתיבת הקונטרסים כולם, מלאכה אחת היא. ומכל מקום, מאחר שעבודת הסופר מורכבת ממספר שלבים, יש יסוד סביר להניח, שבעל הבית שילם את שכר הסופר עם סיום כל שלב, למרות שהמלאכה כולה לא נשלמה עדיין.

למחלוקתם השלכה הלכתית ברורה לגבי איסור "בל תלין". שכן, לדעת ה"נתיבות", מיד בסיום כל קונטרס מתחייב המזמין בתשלום שכר הסופר, ואם אינו משלמו מיד, עובר הוא על איסור "בל תלין". לעומת זאת, לדעת ה"קצות", לאמיתו של דבר עבודת הסופר מסתיימת רק עם סיום כתיבת כל הספר, ולפיכך, אינו עובר על איסור זה אם אינו משלם לסופר בסיום כל קונטרס (עיי"ש).

אסור לסופר סת"ם להפסיק את עבודתו: מעניין לציין את המובא בשו"ת "בית יצחק" (חור"מ סי' ע"ו), שסופר סת"ם שקיבל עבודת כתיבת ספר תורה, נחשב כמי שנשכר לכתוב את כל הספר, ואינו רשאי לחשב כל יריעה כעבודה נפרדת ולנטוש את מלאכתו באמצע. שכן, מבואר בש"ך (יו"ד סי' ר"פ) שמלכתחילה אין להרכיב ספר תורה משני כתבי יד, ולפיכך, ברור שמזמין העבודה התכוון לכך שהסופר יכתוב את כל ספר התורה (ועיין שו"ת "בית שלמה" חור"מ סי' קט"ו, ושו"ת רע"א מהד"ת סי' ט"ז, וב"חזון איש" בבא קמא סי' כ"ג ס"ק ב').

דף ט/א א"ר אלעזר גדול המעשה יותר מן העושה הסגולה השמורה לגבאי הצדקה בלבד

הגמרא בסוגייתנו מביאה את דברי רבי אלעזר, ששיבח וקילס את גבאי הצדקה האוספים ממון כדי לפרנס את העניים, ואמר: **"גדול המְעֵשָׂה יותר מן העושה"**, היינו: גדול שכרו של גבאי הצדקה המשדל את התורם להוֹזִיל מכספו לצדקה, משכרו של התורם עצמו. מפרשים ופוסקים רבים משווים את דברי רבי אלעזר בסוגייתנו לדברי רבי אבהו (סנהדרין כ"ט/ב), האומר: **"כל המְעֵשָׂה את חברו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה"**, ומצביעים על סתירה, לכאורה, בין דבריהם, שכן, מדברי רבי אבהו משמע, שאין שכרו של גבאי הצדקה גדול מזה של התורם, כי אם שווה לו.

שתי דרגות של שכר מצוות הצדקה: המהר"י קורקס (הל' מתנות עניים פ"י הל' ו' וכן הפרישה יו"ד סי' רמ"ט סעי' ה') מבאר, כי קיימות שתי דרגות שונות של נותני צדקה. אלו הנותנים מרצונם הטוב, זוכים לשכר רב ועצום. ואילו אחרים שצריך לשדלם ולהפציר בהם לתרום, זוכים לשכר גם הם, אלא שאין הוא מגיע לשכרם של המנדבים בטוב עין ובשמחה. ממילא, גבאי הצדקה ששילד אדם מסויים להוֹזִיל מעות לצדקה "מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" באופן המושלם, ואם כן שכרו של הגבאי גדול מזה של התורם ושוב אין כל סתירה בין דברי רבי אלעזר לדברי רבי אבהו. הגאון רבי יעקב עמדין גם כותב, שמלבד זאת, זוכה הגבאי לשכר גדול משום שהוא מצטער ומתבזה כדי לאסוף מעות, וגדול צער הגוף מצער הממון. החכמת אדם (כלל קמ"ד סעי' ז"ז) מוסיף על כך ואומר, שגבאי הצדקה אף מקיים שתי מצוות. שהרי מלבד שמביא מעות לעניים ומחיייה את נפשם, הוא גם מזכה את התורם במצוות צדקה. החפץ חיים (אהבת חסד ח"ב ט"ז) מציין, שגבאי הצדקה מתרים אנשים רבים ועל כן שכרו רב, משום המצוות הרבות שנופלות בחלקו.

האם כל אדם חייב להיות גבאי צדקה? בעל נתיבות המשפט (סי' ע"ב ס"ק י"ט) מבאר, כי אמנם כל יהודי מחוייב במצוות הצדקה, אך מצוות הצדקה אינה כוללת את החיוב לאסוף מעות מאחרים, אלא בית הדין הוא הממונה על כך שכל ישראל יקיימו את מצוות הצדקה, ובמקרה הצורך הם ממנים אנשים מיוחדים שכופים על הצדקה את אותם שלא נתנו כפי יכולתם.

סגולה מיוחדת לגבאי צדקה: אולם, אנשים אשר נדבה לבם אותם לכתת את רגליהם ולהקדיש מזמנם לאיסוף מעות לצורכי עניים, מלבד הזכות הגדולה והמצוות הרבות שנופלות בחלקם, אף נזקפת לזכותם סגולה נדירה ומיוחדת במינה, כפי שכתב בעל ערוך השולחן (יו"ד סי' רמ"ז סעי' ה') שקבלה בידי, שהאוסף צדקה כדי לפרנס עניים, מציל את יוצאי חלציו ואת הדורות הבאים אחריו מלחזר על הפתחים!

הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל מדגיש בספרו מטה אפרים (תכ"ז ג'), כי אמנם גדול שכרו של גבאי הצדקה שמשדל ומשכנע את בעלי הממון להוֹזִיל מכיסם לצורכי העניים, אך עליו לעשות זאת בצנעה ולא בפרהסיה. בשל כך, הוא התריע בשער בת רבים אודות מנהג גבאי הצדקה בזמנו, שעמדו בשערי בתי הכנסיות בערב יום הכיפורים כדי להתרים אנשים, וכאשר נדמה היה להם שפלוגי אלמוני אינו תורם כפי הראוי לו, היו מבזים אותו ואומרים: **"לאיש כמון ראוי לתת יותר"**.

זלג, המקדם את הגאון בקריאות צהלה רמות. "ישב נא כבודו, ישב", עולץ זלג ומכוון את הרב ואת מלווהו לעבר ספסל שבור ומאובק. "אתמול ישב כאן ראש העיר, היום יושב כאן ראש הרבנים", מחייך זלג וחושף פה נטול שיניים. שנים ארוכות שוהה זלג בירושלים. נפש אומללה. איש אינו יודע מאין בא זלג, ואימתי בדיוק עלה לירושלים. אך כולם ידעו, זלג דאג ליידיע בזאת את כולם, כי הוא-הוא מלך אוסטריה בכבודו ובעצמו, וגלות קטנה שנכפתה עליו מסיבות שאין הוא יכול לחשוף, עומדת להסתיים ותכף ומיד עומד הוא לשוב לתפארתו. משנוכח הרב כי דעתו של זלג נחה עליו, יצא את הבית והמשיך בסיורו.

מנהג קדוש ואציל אימץ לעצמו רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל. בכל ערב שבת, עם דמדומי שקיעה, היה הגאון מסובב על פתחי האומללים שנידונו לכבשן של ייסורים בעולם הזה, ומביא מזור וצרי לפגשות המיסורת.

בילא האלמנה. כל השבוע מחכה בילא לביקורו של הרב בביתה. בכל יום חמישי אופה בילא תבנית עוגיות. חציין היא צורתן בשקיק ומביאה אותן לבית החולים למשוגעים, שם שוהה בתה היחידה. את המחצית השנייה מסדרת בילא בטוב טעם על צלוחית פח עטויה במפית משי ומניחה אותה על השולחן שבחצר הבית לכבוד הגאון. "אם היה אפשר לאכול אותן עכשיו, אה, ריח טוב ומיוחד נודף מהם", היה הרב אומר ופונה לעבר הכתובת הבאה.

יוס'לה דער דרשן", כך כונה המסכן. מאות הרצאות ודרשות שנשא יוס'לה בחצר בית הכנסת הקנו לו את תארו. גם עליו לא פסח רבי יוסף חיים זוננפלד. "השבוע, אדרוש על מידת הבטחון" היה יוס'לה מרציץ את פניו ושואל לדעתו של רבי יוסף חיים שהסכים עם כל מילה.

גוט שאבעס רבצען". הסיור היה מסתיים תדיר במרתף טחוב וישן. בתוכו התגוררה אשה באה בימים שהעידו עליה כי עברה את גיל המאה זה מכבר. זה עשרות שנים שהיא מתגוררת בירושלים. מאז נפטרה בעלה, נטשה את רכושיה ואת משפחתה שבגולה ועלתה להעביר את שארית חייה בירושלים עיר הקודש. עשרים שנה ויותר המתנה לה חלקת הקבר שרכשה מספר שנים לאחר שעלתה לירושלים. אך היא, הינדא, נתפסה בפתיל החיים והניחה לחלקת הקבר להעלות אבק. בקנותה המופלגת כבר היתה הינדא בעלת יסורים קשים. כל גופה כאב ודאב ואלמלא בנות ירושלים החסודות שמגלו עמה חסד, לא היתה הינדא זוכה לקבל את פני שבת המלכא כיאה וכיאות. בערב שבת זה, כבכל ערב שבת, המתנה הינדא לרבי יוסף חיים שיבוא לאחל לה בלבביות "גוט שאבעס רבצען". הרב פסע במלוא הדרו פנימה אל המרתף, וכשמילים חמות יוצאות מפיו פנה אל עבר הדלת כדי לצאת.

רבי, פנתה הינדא במפתיע. "ברכני, אנא, רבי, ברכני". דמותו ההדורה של רבי יוסף חיים סבה לאחוריה והגאון שב ופסע אל המרתף, עצם את עיניו ובירך את הינדא בחום: "רבונו של עולם! יהי רצון מלפניך, שכל בניה, נכדיה, ניניה ובני ניניה של הינדא, ילכו בדרך התורה והמצוות".

הינדא לא היתה מרוצה. "רבי! הלוואי ויהי כדברך. אבל מה איתני? מדוע אין הרב מברך גם אותי?" "ודאי, ודאי", נענה רבי יוסף חיים במאור פנים, ופנה ואמר: "יהי רצון מלפני רופא כל בשר, שהינדא לא תסבול חלילה מכל צער ומכאוב שהם".

מלווהו של הרב החל להציץ חפזות בשעון שניצב על השידה, אך הינדא עדיין לא באה על סיפוקה. "רבי! למה ומדוע לא תברכני באריכות ימים?" הקשתה הקשישה. המלווה כמעט לא ידע את נפשו. עוד בשבת שעברה הוא הספיק לשנן את דברי המשנה במסכת אבות האומרת "בן מאה אליו מת ועבר ובטל מן העולם", והיא, הינדא, בת מאה ושש שנים כך אומרים, השרויה בים של מחלות ומכאובים, מבקשת ברכה מרבה של ירושלים לאריכות ימים.

אל תתפלאו" הסבירה הינדא לפליאתם של הנוכחים. אתם יודעים בוודאי את המדרשים שאומרים, שרבות רבות מלאכים נוצרו לתפקיד אחד ומיוחד בלבד, לומר **פעם אחת** קדוש קדוש! והנה, אני זוכה בכל יום שישי, אחר שמנקים את ביתי ומכינים לי כוס תה צלולה, לברך את בורא העולם ולומר "ברוך אתה השם אלוקינו מלך העולם שהכל נהיה בדברך". הינדא פתחה את עיניה העצומות והמשיכה, "האם אינכם סבורים כי מן הראוי שאבטך

קופת החזנים: מעניין לציין, כי בתוך דבריו הוא גם מספר על מנהג החזנים בתקופתו, שהעמידו קופות כדי שהמתפללים ישלשלו לתוכן מעות לפני התפילה, וכך יהא לבו של החזן שלם להתפלל על הציבור. בעל המטה אפרים כותב, כי לדעתו ראוי לבטל מנהג זה לחלוטין, משום שהוא גורם לשנאה ולמרירות בלבו של החזן שלעיתים התאכזב מן הסכומים ששולשלו לקופתו, אך "כיון שנהגו כן, מי יפר!" ועל כן הוא הציע להנהיג, שהקופות יכוסו במכסה, כך שהחזן לא יוכל להבחין כמה מעות שלשל כל אחד מן המתפללים...

דף ט/ב כל דיין שנוטל שוחד מביא חמה עזה לעולם

כיצד נתנו יהודי הגולה שוחד לשופטים הנכרים

איסור לקיחת שוחד על ידי הדיין מוכר לכולנו מן הפסוק (שמות כג/ח) "ושחד לא תקח כי השחד יעור פקחים", והנותן שוחד לדיין מכשילו באיסור ועובר על (ויקרא יט/יד) "ולפני עור לא תתן מכשל". הגמרא בסוגייתנו אף מוסיפה על כך את דברי רבי יצחק, ש"כל דיין שנוטל שחד מביא חמה עזה לעולם".

פוסקים רבים נדרשו לדון בשאלה רגישה שנכפתה על היהודים בדורות עברו, בשהייתם בגלות בין אומות העולם. לא פעם, נתבע יהודי למשפט על ידי נכרי, והיהודי חש כי אם לא ישחד את השופט הנכרי, לא יפסוק הלה כפי האמת, אלא יצדיק את בן אומתו הנכרי. ויש לידע אם היהודי עבר על איסור בכך שנתן שוחד לשופט הגוי.

איסור שוחד של שופט גוי, אינו זהה לזה של דיין יהודי: מדברי חלק מן הפוסקים עולה, כי יש חילוק מהותי בין איסור נטילת שוחד המוטל על דיין יהודי, לאיסור המוטל על שופט גוי. כלומר, ברור לכל, כי גם הנכרים מצווים להוציא משפט צדק ולא להטות את הדין. אולם, דין התורה שהדיין היהודי לא יטול שוחד, אינו מחמת החשש שמא נטילת השוחד תגרום לו לעוות את הדין, אלא איסור זה עומד בפני עצמו בכל מצב, גם אם ברור לכל שהדין לא יתעוות עקב נטילת השוחד. לעומת זאת, האיסור שמוטל על שופט נכרי ליטול שוחד, אינו אלא מחמת החשש שמא נטילת השוחד תגרום לו להטות את הדין ולפסוק שלא כפי האמת. מעתה, אם היהודי משוכנע שהצדק איתו, לא זו בלבד שאינו עובר על איסור, שהרי בנתינת השוחד אינו גורם לעיוות הדין אלא להוצאת האמת לאור, אלא הוא גם מייטיב בכך עם השופט הנכרי, שלא יעבור על איסור בשפיטה מעוותת (עי' חוות יאיר סי' קל"ו, ובתומים סי' ט').

אמנם, מן הראוי לציין, כי המנחת חינוך (מצווה פ"ג) והדברי משפט (שם) אינם מסכימים עם דעה זו, ולדעתם אין כל חילוק בין איסור שוחד המוטל על דיין יהודי לאיסור שוחד המוטל על שופט גוי. מכל מקום, כותב החתם סופר (שו"ת ח"ו סי' י"ד), מותר לתת שוחד לשופט גוי, כדי לאזן את דעתו הנוטה לטובת אחד הצדדים. ואדרבה, אין כל איסור לעשות זאת, משום שבכך מצילים את השופט הגוי מן האיסור לעוות משפט צדק.

שאלת הדוכס קארל לודוויג: בקשר לכך מעניין לציין, שרבי חיים יאיר בכרך, בעל החוות יאיר, מביא בספרו דו שיח מרתק בין גיסו, רב איצק, אב בית הדין של קהילת מנהיים שבגרמניה, לבין הדוכס קארל לודוויג, שהחווה יאיר מכנהו: "המופלג בחכמה, משתעשע לפרקים בגיסי הנזכר בדברים שכליים". יום אחד הציג הדוכס שאלה מביכה למדי בפני ידיו הדיין. הדוכס טען כי ידוע לו ממקורות מהימנים ביותר, שלא מעט יהודים משלשלים כספי שוחד לידי שופטים נכרים שבפניהם הם מתדיינים. הדוכס פרט את הנתונים בפני הדיין והציב בפניו אתגר להסביר לו כיצד הם נוהגים שלא כאמור בתורה.

רבה של מנהיים לא היה מעוניין להשיב לו נכוחה, כי זוהי האפשרות היחידה העומדת בפני היהודים האומללים, להנצל מידם הרשעה של השופטים האנטישמיים. לפיכך, השיב לו, כי אין כוונתם להטות את הדין, אלא מאחר שבאופן טבעי השופט חש קרבה לנכרי המתדיין עם היהודי, על היהודי לאזן את המצב על ידי נתינת מעות.

איזון דעתו של השופט הנכבד: אולם, קארל לודוויג לא הרפה ושאל: "מה יענה כבוד הרב על מקרים בהם יהודי נותן שוחד לשופט גם כאשר הצד השני למשפט יהודי הוא?" השיב לו הרב: "מאחר שהשופט כבר מורגל לקבל שוחד, בטוח כל צד, שרעהו שיחד את השופט, ושוב עליו לאזן את דעת השופט הנכבד..."

דף יב/א מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים

נבואה נמסרה לשופטים ולקטנים - כיצד ומדוע?

הגמרא בסוגייתנו מביאה את דברי רבי אבדימי דמן חיפה, כי מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים אך לא ניטלה מן החכמים. ומבאר רש"י (ד"ה הכי), שלמרות שהנבואה ניטלה מן הנביאים שאינם חכמים, אך היא לא ניטלה מן החכמים. למקרא פירושו ופירושה השאלה, כפי שמקשה הרמב"ן בסוגייתנו, הרי שנינו במסכת נדרים (לח/א) כי יש מספר תנאים להכשרת אדם

ברכה לאריכות ימים? וכי קלה היא בעיניכם? עוד ברכה לבורא העולם! עוד אמירת הללויה- לריבוננו של עולם! אה? רבי! אנא! ברכני גם ברכני באריכות ימים, שאזכה לברך פעמים נוספות את אבינו מלכנו שבשמיים. אנא, רבי, ברכני! התחננה הינדא.

התרגשות רבתי אפפה את רבי יוסף חיים, אשר עמד בסילודין, ובשעה שכוכבי השבת פרסו את חסותם על הישוב הישן, ברך ממעמקי לבו את האשה הצדקנית, כי תזכה שיוגשמו משאלות לבה לטובה.

האשה הבאה בימים השכילה להבין את חשיבות הזמן וראתה בכל יום זכיה ומתנה משמים על האפשרות שניתנה לה לצבור עוד זכויות ומעשים טובים.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ט/א פוריא ובי סדיא

מדוע קוראים לסדין סדין?

גמרתנו מכנה את המצעים אשר האדם מניח למראשותיו, "סדיא". הגר"י עמדין זצ"ל בהגהותיו בסוגייתנו מבאר, כי הם מכונים בשם זה משום שהם **סועדים** את ראש האדם, ולפיכך כינום "סדיא".

דף ט/א גדול המעשה יותר מן העושה

סבב צדקה בעיצומה של שמחה

בסוגייתנו למדנו, כי גדול שכרו של המתרים האחרים לצדקה, יותר משכרם של התורמים. בספר אנא עבדא מסופר כי פעם היתה השמחה במעונו של הגר"ש קובלסקי זצ"ל. בן נולד לו למזל טוב. ערכו את סעודת הברית, המוזמנים הגיעו והתקבלו בחום ובכבוד. אולם, מיד עם סיום השמחה נעלם "המחותן", ועמו נעלמו גם עקבות גיסו... כעבור שעה קלה עברו השניים, כאילו לא אירע דבר. לשאלה היכן היו ולאן נעלמו, לא ענו, מילאו פיהם מים.

לכסוף נפתרה התעלומה. אנשים סיפרו, שהרב קובלסקי עלה אליהם בסתם יום של חול, כשהוא לבוש שיראין וחבוש שטריימל, כדי להתרימים עבור כלה יתומה. מובן ששאלוהו ללבוש, וסיפר שזה עתה הכניס את בנו בבריתו של אברהם אבינו, והוא מגיע היישר מסעודת הברית. מובן, שהתרשמו ממסירותו למצווה חשובה זו, הבינו את נחיצות העניין ופתחו כיס ולב. השמועה על סבב הביקורים בלבוש השבת הכתה גלים, ובני המשפחה שאלוהו מה ראה לעורר תשומת לב כה נרחבת.

ענינו של הרב קובלסקי אירי: הן היא הנותנת! החתי, שכל אחד יבין, שאם באתי בעיצומה של השמחה - כנראה, העניין חשוב ודחוק, והופעת היתה שווה לדרשה שלימה!

דף י/א עשרה דברים קשים נבראו בעולם

סגולה בטוחה...

"הר קשה - ברזל מחתכו. ברזל קשה - אור מפעפעו. אור קשה - מים מכבין אותו. מים קשים - עבים סובלים אותו. עבים קשים - רוח מפזרתן". כך ממשיכה הגמרא ומונה את גורמי הטבע לפי דרגתם וחוזקם עד אשר היא מגיעה לדרגת המיתה, שהיא קשה מכולם ומסיימת, שצדקה מצילה מן המיתה.

לכאורה, יש להבין, מהי מטרת הגמרא במנותה את גורמי הטבע תוך פירוט תכונותיהם הידועים לכל, וכיצד מתקשרת מצוות הצדקה לכל אלו?

בספר מסילות לעבודת האלול (פ"ב אות ד') מבאר באופן נפלא, כי חז"ל ביקשו לאלפינו בינה אודות מעלתה הנשגבה של מצוות הצדקה. לשם כך, הם מבארים, כי כפי שהקב"ה הטביע בברזל תכונה

לקבלת נבואה, ביניהם - שיהא חכם. אם החכמה היא תנאי בסיסי להשגת הנבואה, מה כוונת רב אבדימי שהנבואה ניטלה מן הנביאים אך מן החכמים לא ניטלה. וכי הנביאים לא חכמים היו? הרי החכמים הם הם הנביאים? במאמר שלפנינו נעסוק בנושא זה, וכמו כן בדברי רבי יוחנן המובאים בסוגייתנו: "מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לשוטים ולתינוקות". מדוע?

עקב קושייתו על רש"י מבאר הרמב"ן את דברי סוגייתנו באופן אחר. החתם סופר (בסוגייתנו) מפרש את דבריו העמוקים, ולשם כך הוא מקדים, כי הנביא הנבחר על ידי הקב"ה אינו אלא חכם גדול ומובחר מכל החכמים שבדורו, עד שאת עיקר הנבואה הוא משיג על ידי חכמתו. זוהי דרגה המכונה "רוח הקודש". מכאן ואילך, מנקודה זו בה מגבלות השכל האנושי אינן מאפשרות לחכם להעפיל לפסגות גבוהות יותר, משפיע לו הקב"ה את המשך הדברים מן השמים וזוהי דרגת ה"נבואה". משחרב בית המקדש, אומר הרמב"ן, ניטלה מעם ישראל הזכות לנביאים אשר יושפעו משמים בנבואות אשר הן מעבר לכח השגתם, אך "מן החכמים לא ניטלה", היינו, השלב הראשון של הנבואה, רוח הקודש, המושג על ידי חכמת התורה, לא ניטל מן החכמים.

אכן, ידוע על רבים מרבתינו גדולי הדורות אשר נסתייעו ברוח הקודש. לדוגמא נציין את דברי בעלי התוספות (מנחות קט"ב ד"ה בתחילה), שכתבו על רבי קלונימוס: "ושלשה דברים הגיה כמפי נבואה בשעת פטירתו". מפורסמים גם דברי הראב"ד שכתב (הל' לולב פ"ח הל' ה'): "כבר הופיע רוח הקודש בבית מדרשנו מכמה שנים". גם בדורות מאוחרים יותר ידוע על גדולי ישראל, שדבריהם נאמרו ברוח הקודש [עי' בספר דרך ה' לרמח"ל (ח"ג פ"ג) שביאר שיש דרגות רבות ברוח הקודש, וכמו כן מבאר את החילוק שבין רוח"ק לנבואה].

נבואת השוטים והקטנים מקורה מן השדים: מכל מקום, מאחר שהנבואה מוכרחה להתגלות בכל דור, ומאידך, אין אנו ראוים להתוודע לה, אומר רבי יוחנן, כי דרגת ה"נבואה" הגבוהה מדרגת "רוח הקודש", נמסרה על ידי הקב"ה לאלו אשר העם לא יאמין לנבואתם. מתוך אותם שהעם אינו נוטה להאמין לדבריהם נבחרו הקטנים והשוטים משום שפיהם טהור ונקי מכל חטא ועוון (עיניים למשפט בסוגייתנו). אולם, יש לציין את דברי המהרש"א בסוגייתנו, הסובר, שהנבואה שנמסרה לקטנים ולשוטים אינה אלא על ידי שדים, ולא נובעת ממקור קדוש.

חובת הציות לגדולי האומה: הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל כותב בספרו אורחות יושר (פ' כ"ו), כי העובדה שלאחר חורבן בית המקדש לא תמשיך דרגת ה"נבואה", וחכמת התורה בלבד היא שתנחה את העם, נרמזה גם בהפסרת "שבת הגדול", הלא היא נבואתו האחרונה של מלאכי, שהיה הנביא האחרון, שהתנבא ואמר (מלאכי ג/כב): "זכרו תורת משה עבדי... הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה'". הנביא מנחה את עם ישראל ומודיע לו, שדרגת הנבואה תעדר מקרבו, עד אשר יבוא אליהו הנביא לפני ביאת המשיח. לפיכך, פונה הנביא אל העם "זכרו תורת משה עבדי", הסכיתו אל החכמים גדולי התורה, זוכרי תורת משה, שמכח יגיעתם בתורה הקדושה זוכים לרוח הקודש, הם אשר ינווטו אתכם עד ביאת הגואל.

שיחתוך הרים והאש תכבה את המים וכו' וכו', כך גם טבע הקב"ה סגולה בבריאה, שהצדקה מצילה מן המוות!

דף י/ב מה יעשה אדם ויהיו לו בנים
על מי מתפללים העניים

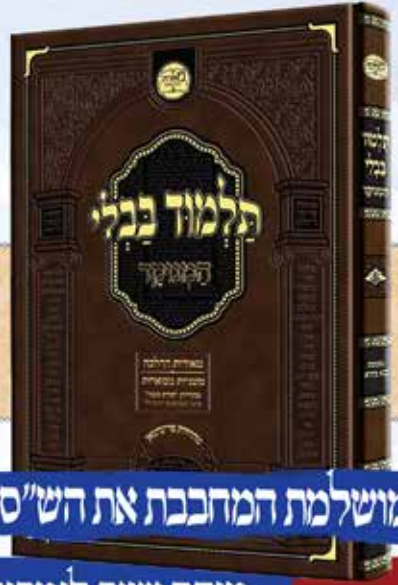
"מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים - ר"א אומר יפזר מעותיו לעניים".
הבן יהודע מבאר בדרך צחות, כי עצה זו, בנוסף לסגולה הטמונה בה, הינה גם טבעית ומובנת, משום שכידוע, שבשמחת ברית המילה, מצוי שבעל השמחה מפזר מעותיו לעניים ויש אף העורכים סעודה לעניים המזדמנים לאירוע.
אותם עניים, אומר הבן יהודע, בטוב ליבם, מהללים ומשבחים את בעל הבית הנדיב ומתפללים מעומק ליבם שהקב"ה יעניק לו בנים נוספים, וכך יזכו הם, לנדבה נוספת ואף לסעודה נוספת...

דף י/ב הרי זה צדיק גמור
צדקה חכמה

בסוגייתנו מובא כי "האומר סלע זה לצדקה בשביל שיחיו בני... הרי זה צדיק גמור".
לכאורה, מדוע שיבחו חכמים אדם זה עד שהגדירוהו כ"צדיק גמור", תואר השמור למעשים מיוחדים, הרי כל אשר לו יתן האדם בעד חיי בניו היקרים לו מכל?
בספר פרדס יוסף (פ' וארא) הביא רעיון יפה על גמרא זו בשיחתו עם גבאי צדקה, ואמר, כי גמרא זו עוסקת ביהודי צדיק החפץ להעניק צדקה לעני ללא שהלה יתבייש. לשם כך, אמר נותן הצדקה לעני כי מטרת נתינת הצדקה היא לטובת בננו. מעתה, לא זו בלבד שהעני אינו חש אי נעימות, אדרבה, הרגשתו היא, כי הוא זה המסייע לנדיב, שהרי בלעדי, לא היה זה זוכה לקיים מצווה... (מים חיים דבורנא אדר תשס"ב).

לעילוי נשמת
הר"ר **יעקב סלומון** ז"ל
ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ח סיון תשכ"ד
תנצב"ה
הונצח על ידי ידידינו **דוד סלומון** שיחי'

מאירים את מסכת בבא בתרא

הופיע
מסכת
בבא בתרא

לראשונה: מוצא מעוקד מפוסק עוק חשק ללימוד

• בתוספת טענות בליון הדף להשלמת לימוד הש"ס • בסוף הדבר נוסף ביאר לטענות - 'מארות המטה' • להשלמת הלימוד כהולכה למעשה צורף החיבור העפלא 'מארות הולכה' הדגשות בתחילת ענין בתוספות

• נוסח תגמרא והמפרשים מונה ומתוקן כמיטב המסורת של מהדורת הש"ס של 'עוז והדר' • תגמרא, הרשי והתוספות מעוקרים ומפוסקים בדיוק ובשלימות • רקע מיוחד להקלת הקריאה ולמעטת באבי עיניים

הגמרא המושלמת המחבבת את הש"ס על לומדיה

מוקד ישיר לגמרות "דף היומי": 02-804-3333